SUCCESIUNEA TESTAMENTARĂ

Mădălina CEBANU

CZU: 347.67 madi.cebanu@gmail.com

La législation de la République de Moldova comprend des normes juridiques qui régissent chaque étape de la vie d'une personne, de la naissance à la mort. Le principe de base régissant l'institution de la succession testamentaire est la liberté testamentaire. Cette liberté légale offerte par la loi au testateur de disposer selon sa volonté de ses biens qui composeront la succession, est reconnue dans certaines limites.

Legislația Republicii Moldova [1] cuprinde norme juridice ce reglementează fiecare etapă a vieții unui om, de la naștere și până la moarte. Instituția moștenirii este orientată spre reglementarea relațiilor juridice apărute după decesul persoanei.

Faptul morții unei persoane fizice determină dispariția acesteia ca subiect de drept, dar patrimoniul ei, care continuă să existe, se transmite, după anumite reguli, fie unor alte persoane fizice, fie unor persoane juridice, fie statului [2, p.54].

Moștenirea testamentară are prioritate față de moștenirea legală, cea din urmă având doar funcție de suplinire, normele ei fiind aplicabile în cazul în care persoana nu a dispus prin testament cu privire la bunurile sale sau o parte din ele au rămas netestate [3,p.120].

În sistemul de drept al Republicii Moldova, testamentul este unica formă de dispoziție pentru cauză de moarte. În art.2191 CC RM regăsim definiția legală, potrivit căreia „testamentul este actul unilateral, personal și revocabil prin care o persoană, numită testator, dispune, în una dintre formele cerute de lege, pentru timpul când nu va mai fi în viață".

În conformitate cu prevederile legale, testator poate fi doar persoana cu capacitate de exercițiu deplină, nefiind în drept să întocmească testament prin reprezentant. Potrivit art.2194 CC RM „minorul poate testa odată cu atingerea vârstei de 16 ani". Această nouă reglementare vine în calitate de excepție de la regula generală. Nivelul de cultură a societății noastre încă nu permite conștientizarea faptului că un minor de 16 ani dispune de dreptul de a întocmi un testament, acest lucru vine mai mult cu accent religios, care prevede că întocmirea unui testament determină persoana deja la gândul de moarte, ceea ce pentru un minor de 16 ani nu este acceptabil [3, p.429].

Conform tradiției din dreptul succesoral european, dreptul nostru recunoaște, la art.2222 CC RM, atât testamentele autentice și olografe (numite testamente ordinare), cât și formele simplificate de testament întocmite în împrejurări excepționale (numite testamente privilegiate) [4, p.216].

Modernizarea Codului civil al Republicii Moldova introduce o formă nouă a testamentelor privilegiate, și anume – *testamentul întocmit prin declarație verbală.*

Potrivit alin.(1) și (2) art.2229 CC RM, testatorului i se permite întocmirea unui testament oral în prezența a trei martori. Din conținutul normei determinăm două situații în care legea permite întocmirea acestui testament: a) persoana se află într-un pericol iminent, fiind evident că nu este posibilă întocmirea unui testament în fața unui notar; b) persoana din motive excepționale este izolată (închisă), astfel încât întocmirea unui testament în fața unui notar este imposibilă sau dificilă.

Prin dispoziție testamentară testatorul desemnează un moștenitor asupra patrimoniului său. În acest punct, apare problema de determinare corectă a calității de moștenitor: moștenitor testamentar sau legatar? Sarcina de determinare a calității de moștenitor îi revine notarului care instrumentează procedura succesorală.

Noțiunile „moștenitor” și „legatar” au sensuri juridice complet diferite, chiar dacă ambii obțin un avantaj din moștenire. Spre deosebire de moștenitor, legatarul nu este un succesor universal, ci doar dobândește o creanță față de persoana grevată cu legat la deschiderea moștenirii sau după aceasta [4, p.391].

Legatul – ca act unilateral de voință – este o libertate pentru cauză de moarte. Acesta este o libertate pentru că testatorul urmărește să procure un avantaj patrimonial (drept real și/sau de creanță) legatarului fără un contraechivalent [5, p.228].

Spre deosebire de sistemul de drept anglo-saxon, care conferă libertate deplină de a dispune pentru cauză de moarte, în sistemele legislative de inspirație romanistă se consideră că datoria socială și familială de a transmite rudelor apropiate și soțului supraviețuitor o parte din bunurile ce alcătuiesc masa succesorală prevalează supra libertății de a hotărî după bunul plac cu privire la propriile bunuri [6, p.121].

Codul civil al Republicii Moldova prevede în alin.(1) art.2530: „Moștenitorii rezervatari păstrează dreptul de a moșteni, independent de conținutul testamentului, cel puțin ½ din cota succesorală ce s-ar fi cuvenit fiecăruia în caz de moștenire legală.” Această normă reprezintă limitarea principiului libertății testamentare și garantează pe unii moștenitori cu o parte din masa succesorală, în pofida ultimei voințe a defunctului. În conformitate cu alin.(2) art.2530 CC RM, sunt moștenitori rezervatari moștenitorii legali de clasa întâi, părinții defunctului, precum și soțul supraviețuitor dacă, la data deschiderii moștenirii, defunctul avea nemijlocit față de respectivul moștenitor o obligație de întreținere conform Codului familiei. O condiție esențială a calității de moștenitor rezervatar este ca defunctul trebuia să aibă nemijlocit față de respectivul moștenitor o obligație de întreținere. Această obligație de întreținere constă în principiu în asigurarea nevoilor minime de trai (hrană, îmbrăcăminte, loc de trai).

Drept efect juridic al decesul unei persoane are loc deschiderea moștenirii. Astfel, patrimoniul defunctului urmează a fi transmis moștenitorilor corespunzător ultimei voințe a defunctului. Această transmisiune a dreptului de proprietate necesită a fi realizată în baza unei proceduri, numite *procedura succesorală notarială.* La finele acestei proceduri moștenitorilor le este eliberat un certificat de moștenitor care în esență reprezintă actul în baza căruia este înregistrat dreptul de proprietate asupra masei succesorale a defunctului.

Eliberarea certificatului de moştenitor de către notarul competent se face, în principiu, după trecerea termenului de opţiune succesorală de 3 luni. Fiecărui dintre moştenitori sau legatari li se va elibera câte un exemplar al certificatului de moştenitor, după achitarea taxelor succesorale şi a onorariilor [7, p.212].

În calitatea sa de act juridic, certificatul de moştenitor testamentar conţine în esenţă toate detaliile şi informaţiile cu privire la procedura succesorală prin identificarea exactă a moştenitorului întregii mase succesorale. Astfel, cuprinsul certificatului de moştenitor este prezentat în următorul mod:

a) **Identificarea moştenirii.** Moştenirea se prezintă prin indicarea datei de naştere, datei decesului defunctului, ultimului domiciliu al defunctul care serveşte drept temei de determinare a competenţei notarului ce urmează a instrumenta procedura succcesorală.

b) **Identificarea moştenitorului.** Sunt indicate datele de identificare a moştenitorului testamentar în baza testamentului.

c) **Indicarea restricţiilor drepturilor moştenitorilor.** Notarul trebuie să indice în certificatul de moştenitor toate restricţiile de drept succesoral pe care legea le cere să fie indicate pentru a le face opozabile terţilor cărora le va fi prezentat certificatul.

d) **Masa succesorală.** Potrivit alin.(3) art.2542 CC RM, lista bunurilor care intră în componenţa masei succesorale nu se include în certificatul de moştenitor.

În concluzie finală, instituţia succesiunii testamentare îşi va păstra actualitatea şi peste ani, întrucât aceasta este la moment una dintre principalele modalităţi de dobândire a dreptului de proprietate. În altă ordine de idei, faptul că instituţia dată reglementează ultima etapă din viaţa fiecărui om rezidă în faptul că aplicabilitatea sa va fi în continuă creştere atâta vreme până când omul nu va descoperi secretul vieţii veşnice.

În baza celor relatate mai sus, a cercetării teoretice şi practice a temei, recomand ca legiuitorul să revizuiască taxele aplicate în cazul procedurii succesorale notariale, deoarece aceste taxe pe care cetăţeanul este nevoit să le achite pentru procedura succesorală şi eliberarea certificatului de moştenitor sunt extrem de exhorbitante. Odată cu modificările legislative introduse s-au modificat şi taxele privind eliberarea certificatelor de moştenitor, întrucât dacă un cetăţean are de moştenit un teren ce este evaluat maximum la 900 de lei, atunci perfectarea actelor propriu zise costă sute de euro; astfel, cetăţenii evită să efectuaeze procedura propriu- zisă din lipsă de finanţe.

Referinţe:

1. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.82-86/661. Republicat în temeiul Legii nr.133 din 15.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.467-479, art.784.
2. ROBU, O. Caracterile juridice ale transmiterii moştenirii: Probleme şi Sugestii. În: *Revista Naţională de Drept,* 2009, nr.3.
3. CHIBAC, G., ROBU, O., BRUMĂ, S., CHIBAC, N. *Drept civil. Contrate şi Succesiuni.* Ediţia a IV-a, revăzută şi completată. Chişinău: Tipografia Centrală, 2019.

4. CAZAC, O. *Drept Civil. Moștenirea.* Chișinău: Bons Offices, 2022.
5. DEAK, F. *Tratat de Drept Succesoral.* București: ACTAMI, 1999.
6. MORARIU, M.I. *Rezerva succesorală.* Iași: Lumen, 2006.
7. GHEORGHE, A.N. *Manual de drept succesoral*, București: Hamangiu, 2013.

Recomandat
***Daniela ȚURCAN,** dr., conf. univ.*